

ERKEN MODERN AVRUPA TARİHİ

ULUSLARARASI REKABETLER

7. KİTAP

HAZIRLAYAN

HAMISH SCOTT

VakıfBank Kültür Yayınları: 0457
Tarih: 0112

ERKEN MODERN AVRUPA TARİHİ
ULUSLARARASI REKABETLER
7. KİTAP
HAZIRLAYAN
HAMISH SCOTT

Özgün adı
Early Modern European History,
1350–1750
Volume II,
International Rivalries, Part 7

Türkçesi
Sinan Çakır

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Dr. Mehmet Yılmaz Akbulut

Editör
Fatma Betül Uğur

Son Okuma
Efecan İrfan Alca

Sayfa Uygulama
Yümna Sarıkaya

Kapak
Faruk Özcan

Kapak Görseli
Cornelis de Wael - Mediterranean coastal
landscape with a embarking galley and
ships lying in the roads

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026
© Oxford University Press, 2015

ISBN 978-625-5848-77-2

*Kitabın Türkçe yayın hakları Anatolialit
aracılığıyla VakıfBank Kültür Yayınları'na
aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek
şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar
dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir elektronik veya mekanik araçla
çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve
mali hakları saklıdır.*

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0 212 412 1700
www.mega.com.tr – info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Mayıs 2026

ERKEN MODERN AVRUPA TARİHİ

ULUSLARARASI REKABETLER

7. KİTAP

HAZIRLAYAN
HAMISH SCOTT

TÜRKÇESİ
SİNAN ÇAKIR

HAMISH SCOTT

Oxford'daki Jesus Kolejinde Kıdemli Araştırmacı olup St. Andrews Üniversitesi Uluslararası Tarih bölümünde Emeritus profesör olarak çalışmıştır. Britanya Akademisi ve Kraliyet Edinburgh Topluluğu üyeliği yapan Scott, 18. yüzyılda uluslararası ilişkiler üzerine çok sayıda makale ve kitap kaleme almıştır. Son olarak *The Birth of a Great Power System, 1740-1815* (Harlow, 2007) adlı kitabı kaleme alan yazar, aydınlanmacı mutlakiyet, soyluluk ve siyasi kültür üzerine pek çok kitabın editörlüğünü yapmıştır. Erken modern Avrupa tarihçiliğinin en seçkin isimlerinden olan Scott'un siyaset, diplomasi, kültür tarihi sahalarına yoğunlaşan eserleri kendi başına bir literatür oluşturmuştur. Yazar 2022 yılında vefat etmiştir.

SİNAN ÇAKIR

1992 yılında Rize'de doğdu. 2010-2016 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Yüksek Lisansını "1870 Beyoğlu Yangını ve Sonrasındaki İmar Faaliyetleri" adlı tezi ile 2019 yılında, doktora çalışmasını ise 2023 yılında "I. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Mebuslarıyla İlgili Prosopografik Bir İnceleme" başlıklı teziyle tamamladı. Tarih alanında çeviri ve akademik çalışmalarına devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Haritalar	9
Önsöz	11

1. BÖLÜM

Kara Savaşları	15
Kara Savaşında Dönüşüm	19
Askerî Değişimin Yorumlanması	28
Askerî Değişimin Tatbiki	42
18. Yüzyıl Konsolidasyonu	58
1792-1815: Devrimsel Bir Değişim Dönemi	68
Konu Hakkında Tavsiye Edilen Eserler	70

2. BÖLÜM

Avrupa'da Deniz Savaşları	71
Giriş	73
Teknolojik Dönüşüm, 1330'lar-1660'lar	75
Kadırgaların Süregelen Önemi	76
Yelkenli Geminin Yükselişi	82
Dönüştürülmüş Ticaret Gemilerinin Süregelen Önemi	89
Pruva Hattı (<i>Line-Ahead</i>): Taktiksel Bir Devrim mi?	92
İdari Dönüşüm, 1650-1815	95
Devlet Donanmaları ve Denizaşırı Savaş	96
İdarenin Profesyonelleşmesi	100
Britanya'nın Elde Ettiği Küresel Deniz Hâkimiyeti, 1792-1815	108
Konu Hakkında Tavsiye Edilen Eserler	110

3. BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa	113
Giriş	115
Osmanlı Hanedanı'nın Ortaya Çıkışı	121
Konstantinopolis-Kostantiniyye-İstanbul	125
Osmanlı Gücünün Sınır Uçları	129
Osmanlı-Safevî-Habsburg Rekabeti	132
İmparatorluğu Yönetmek	136
Sınırlar ve Sınır Toprakları	140
Diplomasi	144
Savaşlar, Krizler ve Osmanlı Tepkileri	148
Kamu Maliyesi	151
Sonuç	155
Konu Hakkında Tavsiye Edilen Eserler	157

4. BÖLÜM

Avrupa'nın Değişen Güç Dengesi	159
Normlar	164
Siyasi Yapılar	167
Mezhepler	170
Menfaatler	173
Savaş Meydanları	181
Meseleler	187
Tepkiler	194
Uzlaşmalar	198
Sonuç	202
Konu Hakkında Tavsiye Edilen Eserler	204

5. BÖLÜM

Diplomasinin Ortaya Çıkışı	205
Mattingly Modeli ve Bunun Geçerliliği	211
1490'lar ve 1550'ler Arasında İtalyan Sisteminin Avrupalılaşması	220
Diplomatların Görevleri	229
1550'ler ve 1650'ler Arasında Savaşta ve Barışta Diplomasi	238
Vestfalya Barışı	245
1660'lar ve 1815 Arasında Diplomatik Bir Cemiyetin Oluşumu	248
Konu Hakkında Tavsiye Edilen Eserler	264
Dizin	267

HARİTALAR

Harita 3.1. Osmanlı İmparatorluğu'nun Genişlemesi, Yaklaşık 1300-1683 yılları
arası **119**

ÖNSÖZ

Cristopher Wheeler'ın bu kitabın editörlüğü için yaptığı beklenmedik davet, büyük ölçüde İngiliz üniversitelerinde erken modern Avrupa tarihi dersleri vererek geçirdiğim kariyerimin sonuna doğru geldi. Bu dönem aynı zamanda, Atlantik'in diğer yakasında gelişen çok farklı 'erken modern' tarih biçimlerinin ilk kez tam olarak farkına varmamı sağlayan Amerika Birleşik Devletleri'nde bir yıl geçirdiğim döneme de tekabül ediyordu. Kabul edip etmeme konusunda başlangıçta biraz tereddüt ettikten sonra, bu kitabın erken modern Avrupa tarihinin ne olduğunu, nasıl ve neden geliştiğini ve 1970'ler ile 1990'lar arasında üniversite ve kolej öğretiminde daha az merkezî hâle geldiği bir zamanda nereye gidebileceğini değerlendirmek için sunduğu fırsatı görmeye başladım. Yine de bu konunun kendi profesyonel yaşamım boyunca kaydettiği olağanüstü büyüme, Oxford University Press tarafından cömertçe tahsis edilen hatırı sayılır alan içinde bile zor seçimler yapılmasını gerektirdi.

Genel amaç, son kırk elli yılda gelişen erken modern Avrupa tarihine yönelik birçok yaklaşım için tutarlı ve erişilebilir bir rehber oluşturmaktı. Ancak genel çerçeveyi tanımlamak ve hatta ele alınacak dönemi belirlemek tahmin ettiğimden daha sorunlu oldu. Planlama ve görevlendirme aşamasında iki yardımcı editörün tavsiyelerinden yararlandığım için şanslıyım: Liam Brockey (Michigan State University) ve Regina Grafe (European University Institute). Her ikisi de kitabın şekillenmesinde önem-

li katkılarda bulundular. Bu döneme ilişkin zıt yaklaşımların farkında olarak, hazırlanan plan daha sonra incelemeleri için birkaç arkadaşa sunuldu: Carlo Capra, Stuart Clark, Bill Doyle, John Elliott, David Moon, Martin Powers ve Ted Rabb'in yanı sıra Oxford University Press'in isimsiz hakemlerine de keskin ve yapıcı önerileri için minnettarım. Sheilagh Ogilvie ekonomi tarihi konusunda cömert bir tavsiye kaynağı olmuştur.

Katkıda bulunanlara olan minnettarlığım daha da büyük. Hepsisi, iki cildin bütünlüğünü güçlendirmeyi amaçlayan revizyon önerilerine olumlu ve anlayışlı bir şekilde cevap verdi ve bütün yazarların ve editörün katkılarını tamamlamasını sabırla bekledi. Elliden fazla akademisyenin yer aldığı herhangi bir girişimin bitiş çizgisine inişli çıkışlı bir yolculuk yapması kaçınılmazdır ve olumsuz mesleki veya kişisel koşullara rağmen makalelerini tamamlayan birkaç katılımcıya özellikle minnettarım. Kitabın 'Tarihsel Demografi' üzerine önemli bir bölümden mahrum kalması muhtemel görüldüğünde, Journal of Interdisciplinary History dergisinin editörleri ve yayıncısı, Anne McCants'ın ilk olarak bu dergide [40 (2009), 195-214] yayımlanan ve şimdi bu seride büyük ölçüde gözden geçirilmiş bir versiyonuyla yer alan 'Tarihsel Demografi ve On Yedinci Yüzyıl Krizi' başlıklı makalesini genişletmesine ve güncellemesine nezaketle izin verdi. Derginin editörlerine ve yayıncısına bu yeniden basıma izin verdikleri için ve özellikle Ted Rabb'a bu düzenlemeyi hızla kolaylaştırdığı için çok müteşekkirim. 'Seyahat ve İletişim' bölümünü yazmayı üstlenen akademisyenin son anda çekilmesi, bir başka kilit konunun atlanabileceği tehdidini doğurdu ve bu koşullar altında çok kısa bir süre içinde yeni bir bölüm yazmaya karar verdim.

Oxford University Press'teki Tarih ekibinin becerisi ve profesyonelliği sayesinde bu kadar büyük iki cildin üretimi şaşırtıcı derecede kolay olmuştur: Christopher Wheeler (emekli

olmadan önce), halefi Stephanie Ireland, Rachel Naum ve hepsinden önemlisi, son aşamalardaki desteği ve teşviki özellikle önemli olan Cathryn Steele. Elissa Connor makaleleri ustalıkla redakte etti ve Deepika Mercilee, Tharani Ramachandran ve Michael Dela Cruz birlikte elektronik dosyalardan basılı kitaba geçişi olabileceğinden çok daha sorunsuz hâle getirdiler: onlara olan borcum çok büyük. Yayımladığım önceki kitaplarda olduğu gibi, sadece bilgisayar tarafıyla ilgilenmekle kalmayıp, sürekli teşvik ve tavsiyelerde bulunan ve hatırlamak istediğimden daha fazla sürçmemi yakalayan Nancy Bailey'e daha da büyük bir teşekkür borçluyum! Glasgow'da bulunan Sam Cohn ve Thomas Munck'ın katkısı da özel bir avantaj oldu. Her ikisi de bilgelik ve cesaret verdi ve düzenleme sırasında ortaya çıkan sorunları düşünürken beni dinlemeye hazırды. Alex Shephard da yerel bir rehberlik ve pratik yardım kaynağı oldu. Özellikle son aylarda, sağlam tavsiyeleri, devam etmem yönündeki telkinleri, canlandırıcı kahve fincanları ve meşguliyetlerime gösterdiği oldukça kayda değer hoşgörüsüyle bana en çok yardımcı olan kişi Julia Smith oldu.

Hamish Scott
Aralık 2014

1. BÖLÜM

KARA SAVAŞLARI

CAROL B. STEVENS*

---

* New York'taki Colgate Üniversitesi Tarih Kürsüsünde profesörüdür. Birçok makalesinin yanında; *Soldiers on the Steppe* (DeKalb, IL, 1995); *The Fundamentals of Defectology (Problems of Abnormal Psychology and Learning Disabilities)*, c. 2 *Collected Works of L. S. Vygotsky*, giriş ve çeviri (J. Knox ile birlikte) (Berlin, 2013) ve *Russia's Wars of Emergence* (Harlow, 2007) adlı eserleri yayımlamıştır. Şu anda iki proje üzerinde çalışmaktadır: Biri genç bir kadının bir Rus binbaşıya karşı açtığı tecavüze teşebbüs davasını içeren (on sekizinci yüzyılın ortaları) bir çalışma, diğeri ise Güney Rusya'daki Fransız İsviçreli şarap üreticisi sömürgeler hakkındadır (on dokuzuncu yüzyıl).

16. yüzyılın sonlarında, askerî konularda yazan İngiliz yazar Robert Barrett, eski askerî standartların kaybindan yakınları şu meşhur sözlerle betimlemiştir: “O zaman öyleydi, şimdi de böyle; ateşli silahlar ortaya çıktığından beri savaşlar çok değişti.”¹ Onun gözlemleri, erken modern askerî tarihin incelenmesinde ve bu tarihin yorumlanma biçimlerinde karşılaşılan birçok meseleyi somutlaştırmaktadır.

Barutlu silahların kullanımıyla ortaya çıkan sayısız teknolojik ve taktiksel değişim, erken modern dönemdeki askerî dönüşümün yalnızca en kolay fark edilebilen unsurlarındandır. Bunun dışında daha pek çok değişim meydana gelmiştir. Yerli soyluların ve askerî faaliyetleri kapsamlı eğitim gerektiren diğer grupların hâkimiyetindeki kara orduları, zamanla büyük ölçüde kısa ama yoğun bir eğitimden geçirilen sıradan insanlardan oluşan kuvvetlerle yer değiştirmiştir. Ezici çoğunluğu hızlıca eğitilmiş sıradan insanlardan oluşan ordulara geçiş, orduların büyüklüğünde olağanüstü bir artışı mümkün kılmış ve bu da söz konusu orduların faaliyet gösterdiği toplumlar üzerinde çok daha büyük bir etki meydana getirmiştir. 18. yüzyılın sonuna gelindiğinde, *ancien régime* devletleri barutlu silahların ilk kullanılmaya başlandığı dönemdekilerle neredeyse hiç benzerlik göstermeyen bir ordu ve savaş tarzını benimsemeye çalışmıştır. Bu dönemin ideal ordusu büyük, uzmanlaşmış ve manevra kabiliyeti yüksek piyade, süvari ve topçu birliklerinden müteşekkildi. Bu tür birlikler, savaş ve barış zamanlarında hükümdarları tarafından mümkün olduğunca

---

1. Bazı bariz istisnalar dışında, bu bölümün dipnotları, bu tür konuların ilk kez ulusal bir tarih yazımı bağlamında tartışıldığı örnekler yerine, belirli konuların Avrupa çapındaki geniş tartışmalarına atıfta bulunmaktadır. Robert Barret, *Moderne Warres*, alıntı: Clifford Rogers, ‘Tactics and the Face of Battle’, Frank Tallett ve D. J. B. Trim, ed., *European Warfare, 1350-1750* (Cambridge, 2010), 208 (ayrıca eserin birçok farklı yerinde de bahsi geçmektedir).

gıda, maaş, üniforma, silah, ulaşım ve barınma imkânları sağlanan, eğitilmiş ve disiplinli sıradan insanlardan oluşan daimî bir ordunun temelini teşkil etmekteydi. Son olarak, bu askerî yapı, dönemin toplumsal hiyerarşisini yansıtmakta olup ordunun sadakatini ve devletin egemen gücüne olan bağlılığını sağlamlaştırmakla sorumlu, eğitilmiş ve mesleğine adanmış soylu subaylar tarafından komuta edilmekteydi.

Bu kısa açıklama bile, erken modern dönem kara savaşlarında meydana gelen değişimlerin, barutlu silahların ortaya çıkışıyla ilişkili teknolojik yenilikler temelinde açıklanmasının ancak anlatı kolaylığı açısından mümkün olabileceğini göstermektedir. Erken modern Avrupa'daki askerî olaylar, zamanla birbirinden oldukça farklı askerî ve siyasi nüfuz alanlarından, ortak askerî hedeflere, üsluplara ve tekniklere sahip bir "Avrupa" yaratan bir dizi hanedan, din ve imparatorluk çatışması tarafından şekillendirilmiştir. Ticarete dayalı ekonomilerin yükselişi, barutlu silahların kıta genelinde teknolojik gelişimini ve yayılımını desteklemiştir. Öte yandan, Avrupa'daki devletlerin yapısı da değişime uğramış, ancak bu süreçte askerî dönüşümü finanse etmenin (yüksek maliyetli) zorluklarıyla başa çıkmaya çalışmaya devam etmişlerdir.

Kara savaşlarındaki gelişmeler ve bu askerî "Avrupa"nın oluşumu, aşağıdaki dört bölümde ele alınacaktır. İlk bölüm, kara savaşlarında dönüşümün temel başlangıç noktaları olarak sıklıkla kabul edilen temel taktiksel ve teknolojik değişimleri incelemektedir. İkinci bölüm, tartışmalı ancak yaygın olarak "erken modern askerî devrim" olarak adlandırılan dönemi ele almaktadır. Avrupa orduları, daha geniş alanlarda karşı karşıya geldikçe, askerî uygulamaları ve savaş tarzları giderek birbirine benzemeye başlamıştır. Bununla birlikte, bölgesel savaş alanları bazı kendine özgü uygulamaları korumuştur. Üçüncü bölümde ele alındığı üzere, değişimin siyasi, mali, hanedan bazlı ve toplumsal sonuç-

larına verilen idari ve mali tepkiler, Avrupa genelinde farklı askerî düzenlemelere ve kapasitelere yol açmıştır. Son bölümdeyse, Fransız Devrimi ve Napolyon'un, beklentileri bir kez daha altüst etmesine kadar, egemen devletlerin daha doğrudan denetimi altında askerî güçlerini ve uygulamalarını düzenlemeye ve standartlaştırmaya çabalayan 18. yüzyıl mutlakiyetçi Avrupa orduları incelenecektir. Avrupa'nın denizaşırı imparatorluklarının oluşumu ise yalnızca kısaca ele alınacaktır.

KARA SAVAŞINDA DÖNÜŞÜM

Erken modern dönem kara savaşındaki önemli değişim göstergeleri, genellikle disiplinli toplu piyadenin ortaya çıkışı, buna paralel olarak topçuluk ve ateşli silahların gelişimi ile yeni tahkimat biçimlerinin benimsenmesini içerir. Bu değişimlerin bazı unsurları 1500 yılı civarında ya da öncesinde ortaya çıkmış olsa da hiçbiri çok daha sonrasına kadar standart ya da baskın bir uygulama hâline gelmemiştir.

Orta Çağ'da Avrupa'daki birçok ordu, askerî bir gereklilik olarak süvarinin –özellikle de askerî ve toplumsal konumlarını uzun bir eğitim süreciyle kazanan şövalyelerin– üstünlüğünü tartışmasız kabul ediyordu. Ağır süvariye karşı kargıyla donatılmış külliyetli piyadenin kullanılabileceğinin kabulü, birçok askerî tarihçi için bir geçiş anını temsil eder. Bu duruma sıklıkla verilen örneklerden biri, yalnızca kargı ve gürzlerle silahlanmış sıkı düzen içindeki Flaman piyadelerinin, o zamanlar yenilmez olarak kabul edilen türden çarpıcı ağır süvarilere sahip bir Fransız kuvvetini yendiği Courtrai Muharebesidir (1302). Flaman piyadesi ve 1300'lere kadar olan benzerleri, ağırlıklı olarak savunmacıydı ve genellikle şövalye süvarilerini kolayca toplayamayan

şehirler ve prensliklerle (çoğunlukla Kuzey İtalya ve Flandre'da) ilişkilendirilirdi. Bu tür yenilgiler özellikle sarsıcıydı, çünkü piyadeler yalnızca sıradan halktan gelen ve şövalyelerin toplumsal olarak altında yer alan askerler değil, aynı zamanda esasen başka mesleklerle uğraşırken aralıklı olarak eğitim alan milislerdi. Bunların başarıları genellikle ortak bir davadan kaynaklanan iç uyum ve morale atfedilmekteydi.

Piyadelerinin başarısıyla özellikle tanınan bölgelerden biri, ilk olarak ayrıcalıklarını savunurken ve ardından 1350'lerden itibaren Habsburg hâkimiyetine karşı genişlerken öne çıkan Eski İsviçre Konfederasyonu idi. İsviçre kantonları, yerel olarak toplanan ve güçlü bir iç bütünlüğe sahip piyade birliklerinin savunma yetenekleriyle, ardından titizlikle geliştirilen saldırı kabiliyetleriyle ün kazandı. Kargılar ve diğer barutsuz silahlarla donanmış bu birlikler, savaş alanında sıkı düzen içinde hareket eden sütunlar hâlinde ilerliyordu.² 1440'lardan itibaren, savaşçıların kökenleri kadar bir savaş tarzını da ifade eden bir terim olan "İsviçre piyadesi"ne olan talep, paralı birlikler olarak bu tür piyadelerin Avrupa'nın birçok yerinde giderek artan öneminin kanıtıydı.³

İsviçre kantonlarının mali ve askerî başarısı ve hizmetlerine olan sürekli talep kısa sürede yeni rakipler meydana çıkardı: Diğer İsviçre kumpanyalarının yanı sıra, 1480'lerden itibaren Kutsal Roma İmparatorluğu'nda askere alınan gönüllü birlikler olan *Landsknechte* bunlar arasındadır. Bu birlikler muhtemelen başlangıçta İsviçre kanton birliklerinin doğrudan birer kopyası

---

2. Denis Showalter, 'Caste, Skill, and Training: The Evolution of Cohesion in European Armies from the Middle Ages to the th Century', *Journal of Military History*, 57 (2) (1993), 424.

3. İsviçre piyadesinin temel bir tanımı ve kronolojisi için bkz. John Casparis, 'The Swiss Mercenary System', *Review (Fernand Braudel Center)*, 5 (4) (1982), 593-642.